

Список використаних джерел

1. Воєвідко Л.М. Українські музично-виконавські традиції: навч. посібник. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин Я.І. 2013. 148 с.
2. Комаровська О. А. Здібності до сценічного виступу в структурі художньої обдарованості особистості: Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти, 2012. Вип. 13. С. 6-11.
3. Лисич О., Гуральник Н. Специфіка та педагогічні принципи творчо-сценічної діяльності підлітків в ансамблі української народної музики. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти, 2025. Вип. 33. С. 160-167.
4. Лисич О.О. Основи сценічної діяльності в контексті музично-педагогічної та перфоменсної роботи з молоддю в ансамблі народної музики «Первоцвіт»: Вісник науки та освіти. 2025. № 7(37). С. 1405-1417.
5. Тоцька Л.О. Вокально-виконавський стиль «Bel Canto»: історико-теоретичний аспект: Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. МП Драгоманова]. Серія: Педагогічні та історичні науки. К. : Вид-во НПУ ім. МП Драгоманова. 2012. С. 208-217.
6. Тоцька Л.О. Методичні засади удосконалення вокальної підготовки майбутніх учителів музики: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 – «Теорія та методика музичного навчання». Київ, 2010. 271 с.

УДК 78.036(73)

DOI: <https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-5.06>

О.М. Зварич, м. Вінниця

здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

okzvarich@gmail.com

СУЧАСНИЙ БЛЮЗ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ЖАНРУ В КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ХХ–ХХІ СТОЛІТТЯ

Анотація. У статті досліджуються особливості виникнення, становлення та трансформації блюзу як музичного жанру. Визначаються історичні передумови зародження блюзу в афроамериканському середовищі США. Аналізуються структурно-типологічні характеристики жанру (12-тактова форма, блюзова гармонія, специфічне інтонування). Розглядається питання взаємовпливу блюзу та джазу. Простежується еволюція блюзу від локальної фольклорної традиції до глобального культурного феномену, а також його вплив на формування суміжних музичних жанрів (ритм-енд-блюз, рок-н-рол, рок-музика).

Ключові слова: блюз, джаз, афроамериканська музика, музичний жанр, блюзова гармонія, блюзові тони, сучасний блюз.

Abstract. The article examines the features of the origin, formation and transformation of blues as a musical genre. The historical prerequisites for the emergence of blues in the African-American environment of the USA are identified.

The structural and typological characteristics of the genre (in particular, the 12-bar form, blues harmony, specific intonation) are analyzed. Debatable issues of the mutual influence of blues and jazz are discussed. The evolution of blues from a local folk tradition to a global cultural phenomenon, as well as its contribution to the formation of related musical genres (rhythm and blues, rock and roll, rock music) is traced.

Keywords: blues, jazz, African-American music, musical genre, blues harmony, blue notes, modern blues.

Постановка наукової проблеми. Культурні процеси кінця XIX – початку XXI століття окреслили новий етап розвитку, пов'язаний із масштабною переоцінкою ціннісних орієнтирів. У межах цієї динаміки виразно простежуються дві тенденції. Перша з них стосується інноваційного переосмислення феномену культури як відкритої системи, що постійно змінюється відповідно до історичних умов і формує нові підходи до інтерпретації мистецтва. Друга тенденція пов'язана з актуалізацією традицій, тобто зверненням до її витоків і базових ознак. У цьому контексті особливої ваги набуває стійкий інтерес до фольклору як фундаментального джерела світового мистецтва. Цілком обґрунтованим є твердження, що різні фольклорні традиції, передусім афроамериканські, стали підґрунтям формування таких музичних напрямів, як блюз і джаз у сучасному культурному просторі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливого значення для дослідження має фундаментальна праця Дж. Л. Коллієра «Становлення джазу», що детально описує еволюцію джазу від витоків до середини XX століття. А. Шевченко в статті «Специфіка вокально-джазової культури виконавців» пише про спорідненість блюзу і джазу в аспекті виконавських прийомів. Під час дослідження використовувались наукові праці О. Коверзи, І. Коляди і Ю. Конончук, В. Симоненко.

Мета: Метою статті є визначення особливостей виникнення, становлення та трансформації блюзу як музичного жанру, а також дослідження його ролі в розвитку світової музичної культури XX – початку XXI століття.

Виклад основного матеріалу. Блюз постає як один із провідних різновидів афроамериканської музики, що досяг найвищого розквіту у XX столітті, тісно взаємодіючи з історією становлення джазу. Первісно він існував як сольна народна пісня ліричного характеру, поширена серед афроамериканського населення Північної Америки, зокрема в регіонах уздовж річки Міссісіпі. Сам термін «блюз» походить від англійського слова *blue*, що означає стан смутку чи меланхолії.

Формування блюзового стилю відбулося на перетині різних культурних традицій – британської, африканської, а також частково іспанської та французької. Його виникнення зазвичай пов'язують із періодом після скасування рабства у США в 1865 році, коли суспільство вступило в епоху расової сегрегації. Афроамериканське населення було змушене проживати в окремих міських районах із низьким рівнем благоустрою, що сприяло формуванню автономного культурного середовища. У таких умовах музична культура афроамериканців розвивалася відносно ізольовано, але водночас зазнавала впливу європейських музичних традицій. На думку дослідників, витoki блюзу пов'язані з поколінням

афроамериканців, які вже пройшли процес культурної асиміляції з європейцями та корінними народами Америки, що зрештою сприяло виникненню оригінальної афроамериканської субкультури.

За однією із версій, найперший блюз був записаний на звуковий носій 15 липня 1914 року. Це була інструментальна версія «Memphis Blues» Вільяма Хенді у виконанні одного з перших джазових бендів – «Victor Military Band» під керівництвом Волтера Роджерса [2, с. 260].

Найбільш типова форма блюзу – 12-тактовий період з трьох фраз по чотири такти в кожній (ААВ): перші 4 такти – на тонічній гармонії, по 2 – на субдомінантовій і тонічній і по 2 – на домінанті і тоніці. Однак зустрічаються також і інші форми. Розмір блюзу – 4/4, темп довільний, частіше повільний. Власне блюзові мелодії найчастіше будувалися на звукорядах негритянської народної музики. Після кожної строфи, що дорівнює двом тактам мелодії, слідує двотактний інструментальний програш [4]. Характерною особливістю блюзу є так blue notes («блюзові тони») – знижені III і VII ступені в натуральному мажорному звукоряді. Це не стільки стабільне зниження звуку, скільки коливання між натуральною та зниженою ступенями, у зв'язку з чим неможливе точне інтонування або яка-небудь фіксація [4]. Мелізматичні прикраси, так звані згладжування, затримка, «протягування» нот, використовуються для додавання емоційності в блюзовій вокальній та інструментальній музиці.

У сучасному джазі до III і VII знижених додається V знижений ступінь, характерний для сучасного мінорного блюзу. Утворений з її допомогою інтервал – зменшена квінта – типовий для бібоп і Кула і відіграв певну роль у появі альтерованих акордів у сучасному джазі, які вплинули на подальший розвиток джазової гармонії. Септакорди зі зменшеною квінтою увійшли в піаністичну практику. У сучасному джазі зустрічається також II знижена ступінь у мажорному і мінорному звукорядах [4]. Використання синкоп, поліритмії і змін ритмічних акцентів додає блюзу його характерну ритмічну свободу і рухливість.

Дослідники історії розвитку джазу розглядають блюз як музичний жанр з двох позицій:

- блюз є попередником, який зростив джаз та вплинув на особливості його розвитку (період формування блюзу – остання чверть XIX – перше десятиліття XX ст., а джазу – 10-20 рр. XX ст.);

- блюз розглядається як примітивний попередник джазового стилю, особливістю якого є близькість до первісних звучань та мотивів африканської музичної культури.

Лише починаючи з 1950 р. відбулося переосмислення існуючого підходу, коли блюз став визнаватися як самобутній музичний жанр, походження й розвиток якого є самостійним і незалежним від розвитку самого джазу. Вивчення історії та переосмислення оцінок блюзу, як музичного жанру, стало можливим лише через 20 років після появи вивчення історії та критичного осмислення джазу. Тому й нині дослідження особливостей розвитку блюзу та джазу є досить суперечливими й неоднозначними у своїх підходах та оцінках.

У перших дослідженнях джазу блюз розглядають як одну з початкових форм джазової музики. Згодом стало очевидним, що блюз – явище більш

значиме, ніж здавалося і швидше джаз варто розглядати як найбільш розвинений жанр блюзової музики.

Якщо вокальний блюз виник у сільській місцевості, якщо спірічуелси співали як у сільських, так і в міських церквах, то джаз – музика оркестрова – міг виникнути лише у великому місті. Колискою джазу стало місто Новий Орлеан [2, с. 261]. У кінці XIX – протягом першої половини XX ст. сформувалося два культові музичні жанри у культурі США: блюз та джаз.

Наприкінці XIX століття блюз зазнає першої суттєвої трансформації, поступово оформлюючись як самобутній і впізнаваний музичний стиль. Водночас соціальний статус його виконавців залишався вкрай низьким: їхня діяльність майже не оплачувалася, обмежуючись оплесками, частуванням чи символічною винагородою. Після виступів музиканти поверталися до повсякденної, часто виснажливої праці. Доступ до концертних залів і навіть до клубів у сучасному розумінні для них був фактично закритий. Саме тому основними місцями виконання блюзу ставали так звані джук-джойнти – напівлегальні заклади, що поєднували дешеві бари й танцювальні майданчики та нерідко відзначалися атмосферою соціальної напруги й небезпеки.

Новий етап у розвитку блюзу розпочався на початку XX століття, коли він привернув увагу звукозаписних компаній. Остаточне формування стильових ознак відбулося у 1920-х роках – у період його першого широкого визнання в американському культурному просторі. Грамплатівки, зокрема у виконанні жінок-блюзових співачок, здобули значну популярність і сприяли популяризації жанру. У цей час визначальними постатями блюзової сцени стали Mamie Smith, Ma Rainey, Jimmy Rushing та Bessie Smith.

У середині 1940-х років блюз утверджується як важлива складова актуального музичного життя США. Замість джук-джойнтів поступово з'являються клуби, орієнтовані на більш вибагливу й респектабельну аудиторію, серед якої формується коло справжніх шанувальників жанру. Саме в цей період на сцену виходять визначні постаті, зокрема Chuck Berry, Muddy Waters, B. B. King, Bo Diddley та інші. Паралельно відбувається закономірна еволюція самого жанру: від початкового сольного акапельного виконання блюз переходить до супроводу гітари й губної гармоніки, а згодом – до розгорнутих ансамблевих форм із залученням професійних музикантів.

Блюз і джаз відіграли визначальну роль у формуванні світової музичної культури, ставши підґрунтям для виникнення низки нових напрямів, серед яких ритм-енд-блюз, поп-музика, рок і джаз-фанк. Їхній вплив простежується у творчості багатьох видатних виконавців: Louis Armstrong, Billie Holiday, Charlie Parker, Art Tatum, Jimmy Rushing, Nina Simone, Thelonious Monk, Miles Davis, John Coltrane, Wynton Marsalis.

Значний вплив блюзу відчутний і в рок-музиці: серед її представників – Jerry Lee Lewis, Elvis Presley, Little Richard, а також гурти The Rolling Stones і The Beatles. Водночас у розвитку кантрі та блюграсу важливу роль відіграли Jimmie Rodgers, The Carter Family, Bill Monroe та Hank Williams.

До ключових постатей соул-музики належать Sam Cooke, Aretha Franklin, Otis Redding, James Brown, Wilson Pickett. Серед рок-виконавців, на яких блюз

справив особливо відчутний вплив, варто назвати Jimi Hendrix, Janis Joplin, Jeff Beck, Rory Gallagher.

Блюз і сьогодні залишається невід'ємним елементом музичного й культурного простору. Його вплив є настільки глибоким, що без нього неможливо уявити творчість таких гуртів, як Led Zeppelin, The Animals, The Doors, а також мистецьку спадщину Jimi Hendrix.

Сучасний блюз і надалі динамічно розвивається, зберігаючи водночас свої базові ознаки – 12-тактову структуру, характерні «блюзові» тони та глибоку емоційну виразність. У новітньому культурному просторі він активно взаємодіє з іншими музичними напрямками, інтегруючись у них і збагачуючи їхню художню мову.

Блюз залишається важливою складовою світового музичного життя, про що свідчить широка географія фестивального руху. Традиції жанру продовжують і переосмислюють сучасні виконавці, зокрема Buddy Guy, Bobby Rush та Shemekia Copeland, поєднуючи класичні засади блюзу з актуальними стильовими елементами.

Сьогоднішній український блюз представлено низкою гуртів та окремих постатей. Одним з важливих елементів становлення і розвитку української джазової культури вважаємо організацію та проведення фестивалів у великих культурних осередках України. З кінця 90-х років XX сторіччя фестивалі в Києві, Львові, Одесі, Коктебелі, Харкові, Донецьку, Вінниці інших містах України стали місцями виступів зірок світового рівня. В 1996 р. у Вінниці було започатковано джазовий фестиваль «VINNYTSIA JAZZFEST». За роки існування фестиваль «виріс» до міжнародної широкомасштабної культурологічної акції і щорічно презентує слухачам кращі зразки світового джазового мистецтва [3, с. 62].

Висновки. Джаз як і блюз завжди викликали й продовжують викликати зацікавлення музикантів і слухачів у всьому світі. Блюз є одним із найбільш впливових музичних жанрів XX століття, який пройшов шлях від локальної афроамериканської фольклорної традиції до глобального культурного феномену. Блюз відіграв фундаментальну роль у становленні джазу, ритм-енд-блюзу, рок-н-ролу та багатьох інших напрямів популярної музики. Сучасний блюз зберігає свою актуальність, продовжуючи еволюціонувати та інтегруватися в нові музичні форми, залишаючись при цьому впізнаваним жанром.

Список використаних джерел:

1. Коверза О.А. Характерні особливості розвитку джазового мистецтва «традиційного» періоду. *Науковий вісник НМАУ: Виконавське музикознавство: методологія, теорія майстерності, інтерпретаційні аспекти*. Київ : НМАУ, 2010. Вип. 91. С. 273–289.
2. Коляда І.А., Конончук Ю.В. Історія становлення блюзу та джазу як музичних жанрів. *Молодий вчений*, № 12.1 (40), 2016. С. 259–263.
3. Москвічова Ю.О. Джазовий фестиваль “VINNYTSIA JAZZFEST” у культурному житті Вінниччини кінця XX – початку XXI ст.: динаміка розвитку. *Наукові*

записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Мистецтвознавство / [за ред. О.С. Смоляка]. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. № 2 (вип. 35). С. 60–69.

4. Симоненко В. Лексикон джазу. Київ : Музична Україна, 1981. 111 с.
5. Шевченко А.С. Специфіка вокально-джазової культури виконавців. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*. Суми, 2017. № 2 (10). С. 175–183.
6. Berendt J., Huesman G. *The Jazz Book. From Ragtime to the 21st Century*. USA : Lawrence Hill Books, 2009. 816 p.
7. Crawford R., Hamberlin L. *An Introduction to America's Music*. New York : W. W. Norton & Company, 2013. 624 p.

УДК 378.637.016:78

DOI: <https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-5.07>

Д.В. Замишляєв, м.Вінниця

Викладач

dimazamyshlyayev@gmail.com

С.М. Селезньов, м.Вінниця

Викладач

irina.sergey.seleznyova@gmail.com

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У роботі розглянуто особливості цифровізації мистецької освіти. Проаналізовано особливості теоретичних та практичних аспектів підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва. Визначено нові можливості професійної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва за допомогою впровадження цифрових інструментів.

Ключові слова: мистецька освіта, цифровізація, бакалаври музичного мистецтва.

Abstract. The paper examines the features of digitalization of art education. The features of theoretical and practical aspects of training future bachelors of musical art are analyzed. New opportunities for professional training of future bachelors of musical art through the introduction of digital tools are identified.

Keywords: art education, digitalization, bachelors of music.

Постановка наукової проблеми. Розвиток сучасної мистецької освіти характеризується впровадженням цифрових інструментів у процес підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва. Цифрові інструменти змінюють традиційні підходи до освітнього процесу, відкривають нові можливості формування їх професійних компетенцій. Виклики, що постають перед мистецькою освітою сьогодні потребують технічного оновлення освітнього процесу, пошуку нових методів та форм. Зокрема, інтеграція цифрових